

Angarngruppens Informationsblad

Nummer 1. 2010 - Årgång 40

[www.angarngruppen.se]

Februari 2010.

Lars Frankenberg 1941 - 2010

Ett mycket smärtsamt meddelande nådde oss den 9 februari 2010. Vår ordförande Lars Frankenberg hade hastigt avlidit under den gångna natten.

Lars som var bördig från Uddevalla kom till Stockholm för studier till veterinär och hade med sig ett starkt natur- och fågelintresse. Han började arbeta vid FOA i Sundbyberg, där undertecknad JS berättade om vårt arbete med Angarngruppen och frågade honom om han var intresserad att medverka. Han invaldes i gruppen redan under våren 1969 och ingick sedermera i Rapportkommittén i gruppens första styrelse.

Under åren 1973-1975 var han gruppens ordförande. Genom sin duglighet värvades Lars därefter till Stockholms ornitologiska förenings styrelse där han var dess ordförande under åren 1975-1980, men även var regionansvarig för den fågelatlasinventering som genomfördes åren 1974-1984. Även i Järvafältets ornitologiska klubb ingick Lars i styrelsen under många år.

Angarn och Angarngruppen fanns dock alltid med i bilden. Vid den omfattande ringmärkningen av höstflyttande fåglar ute i Angarnssjöängen under åren 1972-1982 var han den drivande kraften. Från 1987 fanns det åter tid för Lars att ingå i Angarngruppens styrelse och från 1996 och fram till sitt frånfalle var Lars gruppens mångåriga ordförande.

Vi i Angarngruppen kommer att minnas dig för din stora duglighet, noggrannhet och ditt goda omdöme i olika frågor. Vi saknar dig mycket Lars, som vän och ordförande.

För Angarngruppen

Kjell Eriksson Jan Sollenberg Hans-Georg Wallentinus

Foto: Hans-Georg Wallentinus

Fågelobservationer i Angarnbygden 4:e kvartalet 2009

Sammanställda av Roland Staav

Oktober

2.10 Trettio rastande skogsduvor och sista-datum för tranparet JAN.

4.10 Tjugofem rastande enkelbeckasiner JAN. Två varfåglar, en vid utloppet och en vid Kusta SSM.

5.10 Arton sädgäss rastade fram till den 10 oktober JAN. De senaste åtta ladusvalorna för säsongen jagade vid Lappdal DHN.

6.10 Två rastande spetsbergsgäss Stockholms rapportkommitte. 25 steglitsor vid Grävlingholmen Nils Magnus Fredriksson.

7.10 En ung stenfalk satt en lång stund på Örstaåkern innan den drog iväg DHN.

8.10 Elva skäggmesar i upprepade högflykter mittför jordkullen. GDK

10.10 Två snatteränder är de enda under perioden i sjöängen. SSM Fjorton vinterhämpingar på Ullnabacken och 115 storskarvar i Ullnasjön GDK

24.10 Två vattenrallar hördes samtidigt. Morgan Ohlson. Sista sothönan obs för säsongen KGS.

25.10 140 bläsgäss sträckte mot sydväst Stockholms rapportkommitte.. 280 prutgäss sträckte i två flockar mot sydväst och 2 stjärtänder rastade SSM. Sista datum för rastande brushane Angarngruppen.

28.10 Fem honfärgade skedänder rastade TEL.

30.10 En snösparv lockade. SSM

31.10 Flockar med minst 350 storskrakar sträckte i 3 flockar mot sydväst .SPN

November

1.11 Minst 104 storskarvar och två havsörnar på östra sidan av Ullnasjön. Här visade sig också två nötkräkor som jagade varandra i en björk RSV.

Rastande dvärgbeckasin utanför Midsommarberget Angarngruppen.

Rikligt med rastande mindre korsnäbbar i granskogarna runt sjöängen hela november.

13.11 Ensam talltita vid matningen i Skesta hage LFG. 165 sångsvanar sträckte mot sydväst under dagens lopp KEN.

14.11 Två adulta inflygande sångsvanar jagades bort av det stationära paret JAN. Fyra gärdsmyggar noterades runt sjöängen JAN

19.11 En ung forsärla rastade vid utloppet HAI.

21.11 Adult hona av blå kärrhök sträckte mot sydväst, 9 havsörnar (2+2 ad, 3 unga och 2 av okänd ålder) observerade under dagen DHN.

22.11 En flock med 79 sångsvanar, varav 9 1K-fåglar rastade på en stubbåker mellan Ekskogen och Kårsta GDK. Cirka 40 grönfinkar vid matningen och övriga Skesta hage är den högsta siffran för perioden DHN.

27.11 Två födosökande fjällvråkar vid sjöängen RSV.

December

2.12 Två ormvråkar satt i trädtoppar söder om Rocksta KEN. Fyra stenknäckar syntes och bofink hördes vid Husa gård och en ringduva flög över Vadaängen GDK.

6.12 300 gulsparvar, trettio steglitsor, 300 grönsiskor och tio rödvingar vid Lindholmen GDK.

En sen ängspiplärka rastade vid Kusta SSM.

10.12 Sista datum för en bläsand. Angarngruppen.

Fortsättning sidan 7.

Angarnlistan 2009

Kommentar

Många fågelskådare dokumenterar sina observationer i olika listor. Även om många med viss rätt hävdar att "artjakt" inte får ta överhanden när det gäller fågelskådandet, gör artlistor god reklam för en lokal och kan sporra till att besöka en lokal. Ett ökat antal besök och noterandet av observationer, även av arter som inte är rariteter, bidrar till kunskapen om arters uppträdande och kan ge information om förändringar i beståndet.

Totalt	257
Jan Andersson	242
Svante Söderholm	229
Karl-Gustaf Sjölund	226
Gunnar Dolk	222
Erik Koppe	219
Hans Ivarsson	219
Stefan Paulin	216
Charley Wiklund	210
Viggo Norrby	209
Christer Brostam	206
Kjell Bergman	205
Jesper Norrby	203
Ulf Linnell	202
Bosse Carlsson	201
Hans-Georg Wallentinus	200
Mattias Gerdin	196
Olof Jansson	196
Eva Johansson	192
Aron Norrby	191
Måns Grundsten	188
John Sångberg	180
Carl-Johan Ståhlgren	175
Thomas Strid	175
Zackarias Svensson	172
Peeter Boldt-Christmas	170
Anders Barkengren	166
Gunilla Lagesson	162
Gunnar Hesse	162

Ringand,

som fanns på plats ett antal dagar under april, blev art nummer 257. Det innebär att de flesta på listan ökat sitt antal med minst en art. Hans-Georg Wallentinus tog steget upp på '200-listan' i och med detta.

Störst ökning har som vanligt skett bland dem som finns på listans nedre del. För ett fåtal har ingen ny siffra inkommit varför noteringen från 2008 kvarstår.

Fortsättning på listan.

Bent Andersson	160
Hannu Koho	154
Tryggve Engdahl	153
Bo Hedenstedt	152
Siri Schmitterlöw	138

Berglärka på Ullnabacken och Troll- dalstippen.

Den sjätte februari när jag var på Ullnabacken och letade vinterfåglar hörde jag plötsligt en berglärkas fina locklåten. Ganska omgående såg jag den också komma flygandes mot mig för att sedan vika av rakt mot söder på ganska hög höjd. Jag följde den en bra stund i handkikaren och den fortsatte i samma riktning söderut. Till en början hade jag väntat mig att den skulle komma tillbaka en kort stund senare, vilket berglärkor av erfarenhet brukar göra trots

att de ser ut att ta höjd och lämna lokalen..

Tio minuter senare var den dock inte tillbaka och jag skrev då i BMS-larmet att den möjligtvis skulle kunna återfinnas på någon annan tipp i närheten, tex Trolldalstippen på Lidingö.

Fortsättning sidan 4.

Angarngruppens årsmöte 25 mars 2010

Du kallas härmed till årsmöte kl. 1900, plats: Mathiasgården, Vallentuna.

Dagordning (enligt föreningens stadgar § 11)

Mötets öppnande.

1. Val av mötesordförande.
2. Fråga om årsmötets behöriga utlysande.
3. Val av sekreterare för mötet.
4. Val av två justeringsmän, tillika rösträknare.
5. Styrelsens verksamhetsberättelse och redovisning av räkenskaperna för det gångna året.
6. Revisorns berättelse.
7. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen för föregående års förvaltning.
8. Val av ordförande, vice ordförande, sekreterare och kassör för ett år.
9. Val av tre sektionschefer för sektionerna information, inventering och naturvård för ett år.
10. Val av övriga, högst tre styrelseledamöter för ett år.
11. Val av tre ersättare, tillika suppleanter till styrelsen, för respektive sektionschef för ett år.
12. Val av revisor och revisorssuppleant för ett år.
13. Val av valberedning om minst två personer för ett år.
14. Fastställande av årsavgift för nästkommande år.
15. Beslut om och utdelande av Vattenrallen.
16. Övriga ärenden.

Mötets avslutande

Efter ordinarie mötesförhandlingar bjuder föreningen på fika och bröd.

Fortsättning från föregående sida..

Och visst! Femtio minuter senare larmade Magnus Liljefors att han såg den på just Trolldalstippen, där den nu även var stationär och kunde ses av tillresta skådare under resten av dagen! Berglärkan skulle dock visa sig vara en rastlös fågel, för i skymningen hade den setts flyga norrut igen och morgonen efter gick den enligt BMS-larmen inte att finna på Trolldalstippen. Men inte långt därefter var den tillbaka på brottsplatsen nämligen Ullnabacken där Hasse Nordin fått syn på den, och här ville den stanna i åtminstone två dagar till allmän beskådan. Detta flängande mellan olika tippar var kul att få se. Det är något jag anat förekomma av liknande fjällhäckande tättingar. Det är inte sällan man ser just lappsparvar, snösparvar och även berglärkor ta sikte på dessa fjällliknande toppar i landskapet som man kan se från tex Ullnabacken. Det är nog ingen vågad gissning att de alternerar mellan våra toppar som rastlokal, eller att de föredrar att ta sikte på dem när de sträcker förbi. I Ullnabackens fall är det oftast mot Högdalatippen nära Angarn man sett de ta sikte, där det även visat sig att det med stor sannolikhet är samma fåglar som rastar eller passerar de olika topparna. Detta gäller förmodligen även de andra närliggande topparna i området som Hagbytippen, Väsjöbacken, Trolldalstippen med flera.

Fortsättning sidan 8

Platsnamn VII**”Smånamn” runt Angarnssjöängen**

”Smånamn” är ett samlingsbegrepp för lokala platsnamn inom en by. När det gäller Angarnssjöängen är det nog så att vi Angarngruppsmedlemmar står för en hel bunt av dessa smånamn. Vi börjar från där förra rundan slutar.

Broholmen fick sitt namn av den bro som byggdes över Olhamradiket. Men det var sent, inte förrän i samband med restaureringen 1992. Före det fanns en mer eller mindre livsfarlig planka norr om holmen. Sprängningarna 1892 genom holmen är ett typiskt exempel på gnälliga markägare. Om man hade gått in några meter på Olhamras mark, skulle det kanske inte behövts några sprängningar alls. Sprängmedel var dyrt – ungefär 90% av kostnaderna för sjösänkningen 1892 stod sprängmedlen för. Men nej – det **skulle** vara i bygränsen (tillika sockengräns).

Jag vet inte om det setts någon grävling på **Grävlingholmen**, men det har det antagligen gjorts. Känner någon till ursprunget? I vart fall finns det flera järnåldersgravar här som kanske skulle kunnat misstas för ett grävlinggryt. Förresten; ”gryt” på Uppländska = stenhög.

Lundbydicket heter så, eftersom gården Lundby (uppe vid kyrkan) har/hade ett mycket smalt skifte längs diket (och till nästa dike söderut), enligt uppgift för att få del i samfälligheten runt sjön (fiske och sjöslätter). Ägdes en tid märkligt nog av Skanska.

Byksberget. Här var Örsta bys bykplats. Det var antagligen en liten ö eller nästan avsnörd udde innan sjön sänktes. En väg gick rätt över fälten ned till bykplatsen från ungefär mitt på Rökarbacken. **Rökarbacken** finns som namn på gamla kartor och här bör byn ha haft sin rök (för livsmedel).

Backen ovanför Byksberget har märkligt nog inget namn på någon karta, men i norra änden ligger **”Stefans plåtå”** en plats med lä för de vanligaste vindarna. Namnet är alldeles nytt.

”Lilla grundet”, ön utanför Midsommarberget, betecknas som just detta på en karta från före sjösänkningarna. Abborrgrund kan tänka? **Midsommarberget** har jag inte hittat någon förklaring till, men antagligen firades Midsommar här medan solen motvilligt gick ned i nordväst.

Tältholmen fick sitt namn då reservatets första skötselplan antogs 1984. Tidigare hade det varit tillåtet att tälta var som helst (ett vanligt ställe var ibland enarna i norra kanten av Midsommarberget). På tältholmen finns ett större gryt, som under senare tid bebotts av räva.

Tornskogen, är den skog som växer bakom fågeltornet. Namnet fick skogen efter det att fågeltornet byggts under 1970-talet.

Asphagen, delen av höjden öster om sjöängen på Hackstas marker. Då Angarngruppen bildades var här ett förhållandevis nyupptaget hygge med rikligt uppslag av asp. Nu är det bara barrskog och den fina utsiktsplatsen, som fortfarande är skyltad, är helt igenväxt.

Hackstakullen är höjden vid sjöängens utlopp. Det är den enda markbit runt hela sjöängen som betats kontinuerligt sedan lång tid. 2009 fanns dock inga betesdjur här.

Utloppet hette så redan på 1800-talet, eftersom det var just ett sådant. I samband med den första restaureringen 1984-85 grävdes det upp en stor damm vid utloppet (för att syrsätta vattnet, gubevars). För att få lite vattenomsättning i dammen leddes mittdiket genom sjöängen om i en krok, så att det mynnade i dammen, som sedan hade kontakt med dämnet längre ned. Den här kroken fick för några år sedan namnet **”Volgakröken”**.

Skesta hage har jag redan skrivit om, men **Lilla** och **Stora Ekhammaren** är kvar att nämna (kom ihåg vad jag skrev om ”hammare” i förra infobladet!). Lilla Ekhammaren är en lövträdsbeväxt moränrygg i anslutning till Skesta hage. Stora Ekhammaren ligger en bit söderut och är en större moränholme med ett grävlinggryt som funnits i evärdliga tider.

Fortsättning sidan 7.

Program vår-sommar 2010.

Första onsdagen i varje månad: Rundvandring vid Angarn(eller annan lokal om det är något intressant på gång) för daglediga. Samling vid parkeringen Örsta kl.07.30 (vi inväntar buss 625 som går från Danderyd/Mörby kl.07.10.)

Lördag 27 februari. Naturvårdsdag.
Örsta kl 09.00. Ansvarig Stefan Paulin.

Onsdag 3 mars. Månadsrunda.
Örsta kl. 07.30. Vård: Stefan Paulin.

Lördag 27 mars. Angarnexkursion i samarbete med StOF. Samling Örsta kl. 07.00. Ansvarig ledare: Stefan Paulin.

Onsdag 7 april. Månadsrunda.
Örsta kl. 07.30. Vård: Hans-Georg Wallentinus.

Onsdag 5 maj. Månadsrunda.
Örsta kl. 07.30. Vård: Stefan Paulin.

Söndag 9 maj. "Big sit"/"Drop-in" tillsammans med StOF. Samling på Midsommarberget kl. 00.00. Ansvariga: Svante Söderholm & Stefan Paulin.

Lördag 22 maj. Växter. Samling P-plats Skesta hage kl. 09.30. Ledare: Hans-Georg Wallentinus.

Lördag 29 maj. Från Lindholmen till Angarn. Samling kl. 0700. Lindholmens station.
(Obs! ca 12 km.) se vidare på hemsidan.
Ledare: Kjell Eriksson & Hans-Georg Wallentinus.

Söndag 30 maj. Trollsländeexkursion, Skärgårdstads skolan, Åkersberga. Samling kl.0900. Ledare: Eric Renman.

Onsdag 2 juni. Månadsrunda.
Örsta kl. 0730. Vård: Tryggve Engdahl.

Lördag-söndag, 5-6 juni. Nattsångarexkursion. Samling Örsta kl. 2130. ledare: Hans-Georg Wallentinus.

Söndag 6 juni. Trollsländeexkursion.
Samling Lindholmens stn. Kl.0900. Ledare: Eric Renman.

Söndag 4 juli. Trollsländeexkursion. Ekskogens fritidsområde. P-plats vid sjön Hoven. Samling kl.0900. Ledare: Eric Renman.

Onsdag 7 juli. Månadsrunda.
Örsta kl. 0730. (Vård, ej ännu bokad.)

Söndag 11 juli. Fjärilar & Blommor. Samling kl 0930, P-plats Skesta hage. Ledare är: Gunnar Hesse & Hans-Georg Wallentinus.

Söndag 18 juli. Trollsländeexkursion. Skärgårdstads skolan, Åkersberga. Samling kl.0900. Ledare: Eric Renman.

Onsdag 4 augusti. Månadsrunda.
Örsta kl. 0730. (Vård, ej ännu bokad).

Söndag 8 augusti. Trollsländeexkursion. Dammstakärret, Bogesund. Samling kl.0900. Ledare: Eric Renman.

Söndag 15 augusti. Trollsländeexkursion. Skesta hage. Samling kl. 0900.
Ledare: Eric Renman.

I kommande nummer presenterar vi resten av säsongens exkursioner.

Fortsättning från sidan 2

11.12 Tre havsörnar höll till i området Mört-sjön-Hederviken i Frösunda KEN

12.12 Den sista grågåsen för säsongen gjorde en sväng över Kusta SPN.

14.12 En adult hane blå kärnhök jagade över åkrarna norr om Markim KEN. Två skogsduvor satt på kraftledningstråd på Markimslätten nära Lena gård. KEN.

Sista enkelbeckasinen för året lyfte från Lundbydiket och drog över till norra sidan JAN

18.12 Fyra strömstarar sågs efter Lillån mellan Kårstaviken och Kårsta station KEN.

21.12 Fyra passerande korpar JAN

23.12 Tretusen björktrastar och minst 40 rövvingar vid sjöängen Angarngruppen.

Trettio gråsparvar åt spillsäd vid Örsta SSM.

25.12 Tjugosex sidensvansar flög förbi utloppet JAN.

30.12 En dubbeltrast rastade i Skesta hage JAN. En stenknäck vid Ådalen SSM.

Fortsättning från sidan 5.

.. Det finns också stensamlingar som kan föra tanken till tidigare byggnader, men det kan också vara gravar från järnåldern.

Kustakullen är sista biten av en moräntunga som går ned till den tidigare sjöns strand.

Man ser den ensamma enen även från andra sidan av sjön och den får ofta vara riktmärke för mer eller mindre märkliga fåglar i **Kustamaden**. Kullen har bland annat varit husbehovstäkt (sand).

Ett namn som nästan fallit ur bruk är ”**Hasseldungarna**”, den skogsdunge som går ned mot sjöängen vid **Sommarstugeområdet** (egentligen Lingsbergs sommarstugeområde).

Det var ända in på 1970-talet en mycket vacker hasseldunge, hässle, men är nu övervuxen av bland annat asp. Dungen har röjts nyligen för att på sikt få tillbaka hasseldungekaraktären och därmed kanske nötkräkorna.

Bort mot Lingsbergsdiket ligger ”**Gyllingdungen**”. Det är också ett nytt namn, eftersom sommargylling hörts flöjta där flera år i slutet av maj/början av juni (tidigare brukade det vara i Skesta hage man kunde höra den).

Klosterbacken är ett gammalt traditionellt namn. Sägner sade att det legat ett kloster uppe på berget, men det har visat sig vara en s.k. fornborg. Det är fortfarande oklart hur den användes, men det var inte en försvarsborg mot invaderande trupper. Det kan istället ha varit en plats för att tillbe gudarna eller något så profant som förråd (varför man nu skulle lägga ett förråd på detta sätt).

Till sist några ord om de öppna partierna i sjöängen, vi kallar dem mader (”Lågt liggande, gräsbevuxen mark; används särskilt om mark som ligger längs ett vattendrag, längs en sjö och tidvis översvämmas av vattendraget osv., sank ängsmark, kärräng” Från Svenska akademiens ordbok, SAOB). Kustamaden nedanför Kusta har redan nämnts,

Lingsbergsmaden i väster, norr om Lingsbergsdiket (har ibland kallats **Sommarstugemaden**), **Södra maden** är våtmarken på ömse sidor om Olhamradiket, fram till Broholmen. Det finns naturligtvis andra smånamn också runt sjöängen, hör gärna av er om ni vet några.

Själv skulle jag vilja lägga till ”**Kvarforsen**”, ett forsområde i Hackstaån (Lillån) mellan Målsta och Seneby, där det fanns ett kvarnläge under andra halvan av 1800-talet. Det är nästan inga Angarniter som besöker området, men det ser intressant ut för strömstare eller forsärla.

Hans-Georg Wallentinus.

Nedanstående artikel låg inne i föregående nummer och presenteras nu i fullt utförande

Red.

Fågelatlasinventerare !

Tre år har nu gått av den femårsperiod som avsatts för att genomföra fågelatlasinventeringen inom Stockholms rapportområde.

För att få kännedom om det nuvarande läget efter drygt halvtid uppmanar jag alla rutansvariga att administrera sina atlasrutor och markera den just nu högsta atlaspoängen för respektive fågelart.

Låga häckningskriterier kan då kanske höjas genom rapporter på Svalan av andra fågelintresserade, som själva inte är engagerade i denna inventering men som kan ha goda kunskaper om fågellivet i den aktuella atlasrutan.

Kjell Eriksson

Fortsättning från sidan 4.

... Vinterfynd av berglärka är inte helt ovanligt. I sydligaste Sverige och framför allt på hallandskusten övervintrar det årligen berglärkor, ibland till och med i större ansamlingar, vilket dock blivit en alltmer ovanlig syn på senare år. I våra trakter är det däremot mer sällsynt med vinterfynd. Ett exempel vi minns är den berglärka som övervintrade vid Angarnssjöängen 03/04.

Tiden på året då man har störst chans att få se den är under dess sträckperiod i oktober-november, men vinterfynd sker till och från, och då ofta på våra tippar och toppar.

Viggo Norrby.

Angarngruppens styrelse.

Ordförande: Lars Frankenberg,
tel. 08-754 64 28,
(lars.frankenberg@home.se).

Vice ordförande & webbmästare:
Hans-Georg Wallentinus
tel. 08-510 104 31.

Sekreterare: Svante Söderholm,
tel. 08-7830029,
(svante.soderholm@punkt.se.)

Kassör: Stefan Paulin,
tel. 08-510 119 27,
(stefan.paulin@swipnet.se).

Inventeringssektionen: Kjell Eriksson,
tel. 08-847069.

Roland Staav, tel. 08-84 61 69.

Naturvårdssektionen: Jan Sollenberg,
tel. 08-754 30 89.

Gunilla Lagesson, tel. 076-1224847.

Informationssektionen: Bo Hedenstedt
tel. 08-54061484
(bo.hedenstedt@telia.com).

Anders Barkengren tel. 070-4851645.

Övriga ledamöter: Helena Blixt
tel. 08-51241870

Gunnar Hesse tel. 070-5566634.

Eric Renman. tel. 073-0430039.

Föreningens hemsida: <http://www.angarngruppen.se>

Nästa nummer av infobladet kommer i maj månad.

Manusstopp är satt till 30:e april.

Du är varmt välkommen med manus, underlag till något du önskar få med i Informationsbladet. Har du dessutom bildmaterial så blir det ännu roligare för oss läsare.

Material skickas till: Bo Hedenstedt
Prästgårdsvägen 4 18433 Åkersberga.
Dock är det allra bäst att sända på:
bo.hedenstedt@telia.com.